

DOKTRINÁLIS VITÁK AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN A LÉGIERŐ ÉS A LÉGI HADVISELÉS ELVEIRŐL (A KEZDETEKTŐL A HIDEGHÁBORÚIG)

BEVEZETÉS

A légi hadviselés – már számottevő, akár a végső győzelmet is befolyásoló mértékben való – megjelenése alapvetően az I. világháború utáni időszakra datálható. E hadviselés elmélete és gyakorlata attól kezdve egy rendkívül gyorsan fejlődő, változó folyamattá vált, amely meghatározó jelentőségű volt és lesz a fegyveres konfliktusokban, s amely tart napjainkban is. A legtöbb kutató és hadtörténész általános véleménye szerint, a katonai repülés hőskora, nem egy tervszerű koncepció eredményeként jelentkezett, hanem *„csak a technikailag adódó lehetőségek gyors felismerése és ad-hoc jellegű alkalmazásaként”* volt értelmezhető.

A katonai célra is alkalmazható repülőgép, mint potenciális fegyver-rendszer megjelenése hasonló pályát futott be, mint más újszerű fegyver a hadtörténelem során. A repülőeszköz hadrendbe állítása megkövetelte a szervezeti és az alkalmazási (harcászati) modernizációt egyaránt. Az alkalmazási koncepciók és az azt megvalósító szervezet, továbbá a folyamatosan fejlődő, rendszerbe állított fegyver-rendszerek kölcsönös egymásrahatása következtében az egész rendszer állandóan mozgásban volt és van, amely mindig kitermelt és kitermel egy uralkodó paradigmát, ami alapvetően determinálja a teljes rendszert.

A légierő szerepéről illetve a légierő, légi hadviselés jelentőségéről folytatott viták az összhaderőnemi stratégia és hadműveleti alkalmazás szempontjából különböző, máig ható elméletek és koncepciók, iskolák kialakulásához vezettek.

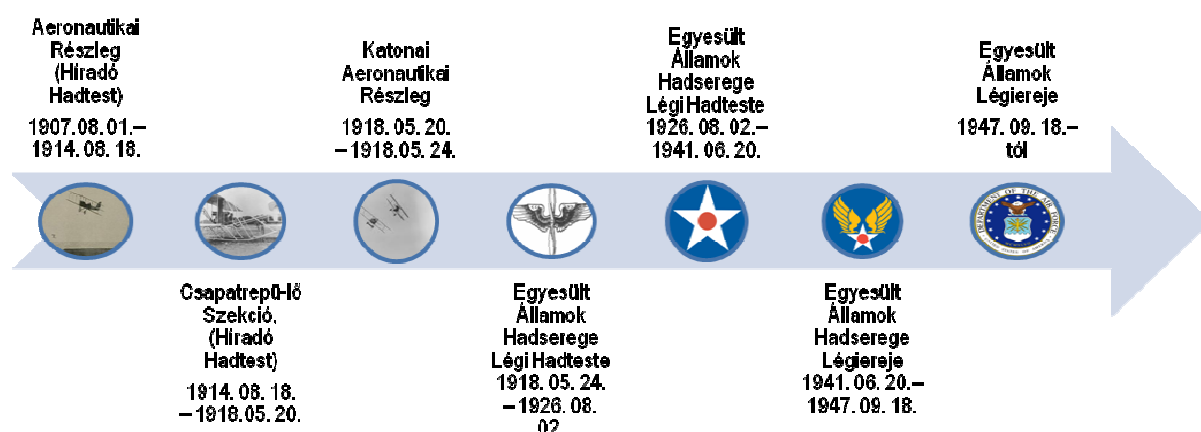
Összegezve és egy kissé leegyszerűsítve az alábbi négy gondolkodásmód jellemezte az idők folyamán a légi hadviselés- illetve a légierők szerepét elemző teóriákat:

- A légierő elsősorban stratégiai jellegű és jelentőségű erő, döntő szerepe van a háborúk végkimenetelét illetően és ezért egyfajta *„felsőbbrendű haderőnemként”* illeszkedik a fegyveres erők rendszerébe.
- A légierő, a haderő többi komponensével egyenrangú, esetenként önállóan is működő, vagy a fő feladatot végrehajtó szárazföldi-, vagy haditengerészeti haderőnem támogatását is végrehajthatja azok sikeres műveleteinek érdekében.
- A légierő alapvetően a szárazföldi- és a haditengerészeti erők támogatására, kiszolgálására szerveződik és tevékenysége szerves részét képezi azok hadműveleteinek.

- A légierő, a háború végkimenetele szempontjából, legyen stratégiai jelentőségű, azonban a háború folyamán, annak megfelelő időszakokban támogassa a másik két haderőnemet és tevékenysége (légi hadjáratok, műveletek) integrálható legyen a felszíni műveletekkel káros interferenciák nélkül, ideális esetben hatékonyságnövelő szinergiát feltételezve.

A tanulmány megírásának motivációját, a témaválasztás indoklását úgy foglalhatnánk össze, hogy szerettünk volna egy olyan integratív, összegző tanulmányt írni, amely egyszerre tekinti át a légi hadviselés doktrinális iskoláit, az ún. „*doktrína-vitákat*” és az uralkodó paradigmákat a katonai repülés kezdetétől a napjaink elméletéire és gyakorlatára is hatást gyakorló hidegháborús időszak kezdetéig. Szeretnénk leszögezni, hogy nem hadtörténeti megközelítésű dolgozatot szerettünk volna írni, hanem az alkalmazás elmélete és gyakorlata fejlődéstörténetét kívántuk összegezni olyan számvetéssel, hogy a mai folyamatokra gyakorolt hatások is kimutathatóak legyenek.

A cikk az Egyesült Államokbeli vitákra és koncepciókra fókuszál, amit az is indokol, hogy a mai

1. sz. ábra Az Egyesült Államok Légierő szervezetének fejlődéstörténete

elméletek és a szövetséges doktrínákban rögzített, a gyakorlati alkalmazást determináló, alapelveket is alapvetően az amerikai nézetekből vezethetjük le.

1. A LÉGI HADVISELÉssel KAPCSOLATOS EURÓPAI DOKTRINÁLIS VITÁK

A légierő modern elméletének, gyakorlati alkalmazásának „*apostola*”, az olasz származású Giulio Douhet tábornok sok vitát indukált a két világháború között a „*korlátlan légiháború elméleté*”-vel. Gyakran idézték – sokszor rosszul – s még gyakrabban támadták, általában alaptalanul. Elmélete, tézisei sok szempontból igazolhatóak voltak, ám ugyancsak sok szempontból ellentmondásba kerültek a világháborús, s a korabeli helyi háborús tapasztalatokkal.

LORD TEDDER, 1942-ben, a Britek El Alameini győzelme után, alkotta meg a légi hadviselésre, a légi erőre vonatkozó, tíz pontban megfogalmazott elveit, amely szintén az önálló légierő koncepciójára épült. Ezen elvek képezték az alapját az 1943-as casablancai konferenciának, ahol megalapozták a szövetségesek további légi doktrínáját.

Tedder légi marsall nézetei szerint:

1. A légierőnek függetlennek kell lennie a szárazföldi és a haditengerészeti erőktől.

2. A légierő és a szárazföldi parancsnokságoknak egymás „szomszédságában” kívánatos települniük, amellyel jelentősen könnyebbé válik a koordináció és a híradás.

3. A minden „éjjel” tartandó összhaderőnemi törzsértekezleten lehet kiküszöbölni a haderőnemek közötti káros interferenciákat, megalapozni a másnapi döntéseket, és integrálni a közvetlen légi támogatás és a légi lefogás műveleteit a szárazföldi parancsnok átfogó műveleti koncepciójába.

4. A radar nagyon fontos eszköz a légierő és a szárazföldi csapatok számára egyaránt, mert hatékony alkalmazásával kizárható az ellenség váratlan légi támadása.

5. A harcászati repülőgép a légierő alapvető fegyverrendszere, amelyet a következő légi küldetésekben alkalmazhatnak:

- Légtér megtisztítása az ellenségtől.
- Könnyű és közepes bombázó bevetések.
- Az ellenséges légi hadviselési eszközeinek elfogása.
- Közvetlen légi támogatás a szárazföldi erők támogatására.

6. Permanens híradást szükséges biztosítani a légierő főparancsnokság és a végrehajtó egységek parancsnokai között.

7. A légierő egyes elemeit célszerű a frontvonal közelében elől települt légi irányítópontról vezetni.

8. A légierő parancsnoki láncának egyszerűnek kell lennie, amelyben a légierő főparancsnokának jelentők számát korlátozni szükséges. (Az észak-afrikai hadjáratban Lord Teddernek csak hat személy jelentett közvetlenül, így nem kellett foglalkoznia viszonylag „lényegtelen” dolgokkal.)

9. A hírszerzés, felderítés nagyon fontos szerepet játszik a légi és földi hadjárat sikerében egyaránt. Az információáramlásnak folyamatosságát biztosítani szükséges, és a műveleti tervezőknek és a felderítő részlegnek szorosan együtt kell működniük.

(Lord Tedder. A brit légierő marsallja. Az első világháború alatt Franciaországban szolgált. 1941-43-ban a közel-keleti brit légierő parancsnoka. 1943-44-ben a Földközi-tenger térségében szintén ezt a tisztséget látta el, ő hangolta össze a szicíliai és az olaszországi partraszállás során a szárazföldi és a légi hadműveleteket. 1944-ben a normandiai invázió idején Eisenhower helyettese, az ellenséges utánpótlási útvonalak megsemmisítéséért felelt.) Később a szövetséges légierő hadműveleteinek koordinátora, a stratégiai hadmozdulatok irányítója. 1945. május 8-án a német kapitulációs okmány egyik aláírója. A háború után főnemesi címet kapott, és légi főmarsallnak nevezték ki.

Az azonban kétségtelen, hogy a harmadik dimenzió hadszíntérré válása szinte mérhetetlenül megnövelte a kezdetleges, majd egyre modernebb repülőerők, majd légierők szerepét a hadviselésben. A fejlődési trendek a „Nagy Háborúban”, majd a század húszas, harmincas éveiben egyértelműen a légierő önálló haderőnemmé válása irányába mutattak. Azonban a kizárólagosan a levegőből történő győzelem elmélete nem tudott meggyökerezni egyetlen hadseregben sem.¹ A különböző nagy- és középhatalmak a repülő erők helyét, szerepét, súlyát egy lehetséges háborúban, általában a földrajzi, politikai környezetükből és az anyagi lehetőségeikből vezették le.

Így a kontinentális Európában általában igen nagy szerepet kapott az úgynevezett csapatrepülő, a szárazföldi erők támogatására tervezett szervezetek fejlesztése.

Anglia azonban már jóval nagyobb figyelmet fordított a közép és nagy hatótávolságú bombázó erők megteremtésére, mivel egy eljövendő konfliktusban nem igazán terveztek erőteljes, meghatározó szárazföldi műveleteket. A vadászpilóta erők fejlesztését azonban ők is kiemelt területnek tekintették, hiszen az első világháborús tapasztalatok, mint például London bombázása, még erősen hatottak.

Az európai kis- és közepes nagyságú országok eleve nem törekedhettek túl erős és modern légi flotta kiépítésére. Erre sem forrásaik, sem technikai, technológiai hátterük – Csehszlovákiát leszámítva – nem volt. Így elsősorban felderítő és vadászpilóta ún. „repülőnemeket” alakítottak ki, általában

¹ Amúgy Douhet sem ezt állította.

néhány bombázó századdal kiegészítve.² A két világháború között a légvédelem fejlődése ugyan megtorpant, de a repülőgépek fejlesztése folyamatos maradt.

A szélsőséges nézetek mellett a légierő fejlesztésében négy alapvető koncepció alakult ki, főleg az I. világháború tapasztalatai alapján:

- Angliában a vadászpilóta és a hadászati-hadművelti bombázó csapatokat fejlesztették (jellemző képviselője, szellemi atyja *Hugh Trenchard* vezérőrnagy³).
- Németországban a vadászpilóta, a vadászbombázó (zuhanóbombázó) és a könnyűbombázó csapatok fejlesztése került az előtérbe (*Ernst Brandenburg* százados).
- A Szovjetunióban közbenső megoldást választottak, amikor a légierőt a szárazföldi csapatok támogatására fejlesztették ki (vadászpilóták, bombázók, csatrepülőek).
- Különleges, bár teljesen logikus utat követtek Japánban, ahol a haditengerészeti légierő fejlesztésére helyezték a fő hangsúlyt (*Iszokoru Yamamoto* altengernagy).⁴

Összességében az egyes fejlesztési stratégiának volt egy közös vonása, ez pedig a vadászpilóták és a könnyű/közepes bombázók fejlesztésében valósult meg.

Az első repülés: 1903. december 17.
(forrás:wikipedia.com)

2. DOKTRINÁLIS VITÁK, LÉGI HADVISELÉSI ELMÉLETEK FEJLŐDÉSE AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN A II. VILÁGHÁBORÚ VÉGÉIG

A légi hadviselés stratégiai kérdéseit illetően, Angliához hasonlóan, az Egyesült Államok szintén meglehetősen egyedi utat követett. Másképpen az Egyesült Államok légi hadviselési doktrinális vitái alapjaiban mások voltak, mint az európai országokban, hiszen egy óceánt átölelő háborút kellett szem

² Könnyű és nehéz, nappali és éjjeli típusokkal.

³ TRENCHARD, Hugh Montague (1873-1956), a Királyi Légierő (*Royal Air Force*) első vezérkari főnöke (1918-1929) Elmélete olvasható: *"The Effect of the Rise of Air Power on War,"* in *Air Power: Three Papers* (London: Air Ministry, Directorate of Staff Duties, 1946),

⁴ Egységes koncepcióval tulajdonképpen csak Douhet jelentkezett, ami azóta is jellemzi a légi hadviselési teóriákat. Teljes körű: a szervezetet, az eljárásokat, a doktrinális elveket egységes egészként kezelő elméletek gyakorlatilag nem találhatók, a nézetek csak egyes elemeket tekintenek a vizsgálódásuk tárgyának. (pl. a célpontkiválasztás elmélete („*targeting*”), a pszichológiai hatások és a légi hadviselés kapcsolatrendszere, a művelti tervezés alapelvei, paradigmái, stb.) (szerzők)

előtt tartaniuk, amely miatt a fókuszban főleg a stratégiai (távolsági, hadászati) bombázók alkalmazása állt, valamint az expedíciós jellegű összhaderőnemi képességeknek voltak alárendelve.

Egy rosszmájú értékelés szerint a két világháború között az amerikai légierő egy komolyabb hollywoodi háborús film megrendezéséhez is elégtelen volt. Persze ez a harmincas évek végén, negyvenes évek elején alapjaiban megváltozott. Lassan a politikusok is felfogták, hogy az izolacionizmus sem tartható fent erős fegyveres erők, benne a légierő nélkül, a nemzetközi szerepvállalás pedig még kevésbé.

W. "Billy" Mitchell
(forrás:wikipedia.com)

Az Amerikai Egyesült Államok ebben az időszakban még nem feltétlenül a kiemelkedő kutatási tevékenységéről volt híres, viszont már a XIX. században és a XX. század elején is nagyon erős innovatív és adaptív képességekről tett tanúbizonyságot. Kétségtelen, hogy a kísérletező, vállalkozó kedv nem hiányzott sem az állami, sem az egyének szintjén.

Nem véletlen tehát, hogy a *Millvilleben* (Indiana) született Wilbur Wright és testvére a *Daytonban* (Ohio) született Orville Wright kiemelkedő szerepet játszottak a motoros repülés történetében. 1903. december 17-én *Kiely Hawk*-ban (ma Kitty Hawk, Carolina) egy levegőnél nehezebb repülő szerkezet emelkedett fel a földről és 59 másodperc alatt 260 méter távolságot tett meg. Ezzel az eseménnyel a Wright fivérek új

korszakot nyitottak a repülés történetében, amely a repüléstechnika azóta is tartó hihetetlen fejlődését eredményezte.

Az amerikai adaptív képességekre jellemző, hogy az orosz származású *Alexander Prokofjev de Seversky*⁵ az államokban fejezte be a légi utántöltés elméletének kidolgozását, s az első sikeres légi utántöltésre is itt került sor, 1921. november 12-én. A racionális amerikaiak a két világháború között sokáig gyakorlatilag a semminél alig többet fordítottak a hadi repülésre, azonban a polgári repülés fejlődése robbanásszerűen gyors volt. Ez egyébként jó alapot biztosított számukra, mikor rákényszerültek a légierő dinamikus fejlesztésére.

A Légi Hadtest Harcászati Iskola („*Air Corps Tactical School-ACTS*”) a világ elsőként létrehozott katonai, légi hadviselési professzionális iskolája volt, amely kezdetben (1920 – 1931) *Langley Field* (Virginia), később (1931 – 1940) *Maxwell Field* (Alabama) helyőrségekben működött. A mai szemmel nézve viszonylag csekély számú oktatói és hallgatói létszáma ellenére az ACTS korszakos jelentőségű volt az Egyesült Államok doktrinális fejlesztési folyamataiban.

⁵ SEVERSKY, Alexander Prokofieff, (1894-1974) a légi utántöltés úttörője, „*atyja*” Oroszországból emigrált amerikai vadászpilóta, repülőgép-tervező és a légierő háborús alkalmazását kutató katonatudós. Teóriája megtalálható: *Victory through Airpower* (New York: Simon and Schuster, 1942),

A Légi Hadtest Harcászati Iskola elmélete alapozta meg az USA II. világháborús légi stratégiáját, a tanári állományából többen az elhíresült ún. „bombázó-maffia” tagjai⁶ voltak és a légierő elmélet alapvető kérdéseire keresték a választ, pl.: „Egy ellenséges ország erejének melyek a legfontosabb összetevői, és azt hogyan tudja a légierő pusztítani, ill. az ellenséges szándékaitól eltéríteni?”. Nézeteiket összegezve és egy kissé leegyszerűsítve: a nemzetállamok összefüggő gazdasági rendszerekként voltak értelmezhetőek, amelyek létfontosságú pontjainak pusztításával az egész rendszert le lehet rombolni.

1941 júliusában, Franklin D. Rooseveltnél elnök megbízta Harold L. George tábornokot, hogy az újonnan létrehozott Légi Háborús Tervező Részleg („Air War Plans Division-APWD”)⁷ munkatársaival dolgozza ki a náci Németország és szövetségesei térdre kényszerítését elősegítő háború légi stratégiájának alapvetéseit, fő kérdéseit. Az elsőként kidolgozott terv, mai szóhasználatával élve egyfajta legfőbb „légi hadviselési doktrína” az AWPD-1 jelű volt. Módosított változatának, az AWPD-42 jelzetűnek, a kidolgozásánál, mire az Egyesült Államok belépett a háborúba, már felhasználták a folyó háború első nyolc hónapjának a legfontosabb tapasztalatait is.

1941 elején amerikai, kanadai és brit háborús stratégiai tervezők ültek össze Washington D.C.-ben, hogy meghatározzák az amerikai hadbalépést követő szövetséges légi stratégia alapelveit. A konferencia ún. ABC-1-ként („American-British Conference-1, ABC-1”) vonult be a hadtörténetbe. Az első döntés abban született, hogy az Egyesült Államok légi támadó erőforrásait alapvetően a náci Németország, Olaszország és a már általuk elfoglalt területek ellen irányuljanak, míg Japán ellen csak egy ún. „másodlagos defenzív” stratégiai szintű légi hadjáratot folytassanak, az erőforrások optimális kihasználása érdekében.

John Slessor a Royal Air Force repülő altábornagya és munkatársai javasolták, hogy a tengelyhatalmak katonai potenciálja ellen irányuló légi hadjáratokat alapvetően az Egyesült Királyságbeli légi bázisokról támadó amerikai és brit hadászati bombázókra alapozzák. Ezt az elgondolást, bedolgozták 1941 áprilisában a „Rainbow-5” jelű⁸ az amerikai szárazföldi és haditengerészeti haderőnem közös háborús irányelveibe is.

⁶ R. Olds, K. Walker, D. Wilson, H. L. George, O. Moon, R. Webster, H. Hansel, L. Kuter, M. S. Fairchild

⁷ Az APWD-n kívül más, ad-hoc szervezetek is elemezték az amerikai politikai és katonai vezetés számára a légi hadviselés tapasztalatait és tettek ajánlásokat a légi hadviselés stratégiájára: COMMITTEE OF OPERATIONS ANALYSIS – COA. Az 1942-ben Arnold tábornok (US Army) által alapított bizottság fő feladata a németek elleni légi háború adatainak, tényeinek gyűjtése, összegzése volt. E bizottság lett az első Összhaderőnemi Célpontkiválasztó Csoport (Joint Target Group), amelynek javaslatait a légi műveletek tervezői rendszeresen megkapták. ECONOMIC OBJECTIVE UNITS – EO. 1944-ben a londoni amerikai nagykövetségen jelentést készített összegző csoportot hívták EO. A jelentés összegezte az amerikai és a brit légierő vezető tábornokainak és műveleti elemzést végző törzseinek a javaslatait a bombázandó célpontok kiválasztására.

⁸ Az 1920-as évektől az Egyesült Állami fegyveres erőiben ún. „színkódos” („color-coded”) háborús terveket dolgoztak, amelyek többféle feltételezett háború forgatókönyvnek megfelelően körvonalazta a stratégiai erőforrások felhasználását. E tervek része volt a Rainbow 1-től 5-ig tervsorozat is:

- A Rainbow-1 olyan honvédő háborúra vonatkozó terv volt, mely szerint az USA-nak, szövetségesek nélkül kellett volna megvédeni az Államokat és a nyugati féltekét a tizedik szélességi foktól északra.
- A Rainbow-2 feltette, hogy ugyanezt a háborút Franciaországgal és Nagy-Britanniával szövetségben hajtanák végre.
- A Rainbow-3 a Rainbow-1 volt azzal a „jelentős többlettel”, hogy az ún. „Orange Plan” –el integrálták, amely a legfontosabb terv volt egy japán elleni háborúra.

Harold L. George tábornok felhasználta a Légi Hadtest Harcászati Iskola által kidolgozott és az előző években oly sokat kritizált stratégiai bombázási elméleteket, annak tudatában, hogy „egy *douhetista szemléletű*”, a légi stratégiát (bombázó hadjáratokat) mindenek fölé helyező tervet a szárazföldi- és haditengerészeti dominanciájú vezetésen nem lehet majd kersztül erőltetni. Így az APWD szakemberei az arany középutat választották: a hadjáratokat stratégiai légi támadással javasolták kezdeni, majd amennyiben erre reális esély mutatkozik átengedni a főszerepet a felszíni erőknek (inváziós erők), amelyek légi támogatásának fontosságát hangsúlyozták.

Az APWD-1⁹ egyértelműen a „*közvetett stratégia*” minta példája volt, hiszen a németek és szövetségeseik hadi gazdasági célpontok és az ellenség háborús infrastruktúrájának pusztítására fókuszált. George tábornok víziója szerint az APWD-1 nem csak egy „*egyszerű erő-eszköz, ember-haditechnika-hadianyag-célpont*” allokációs lista volt, hanem megadta az eljárási rendet, hogy miként tudják „*a szövetségesek alkalmazni a légierőt a háború politikai céljai elérése, végsősoron megnyerése érdekében*”. Érdekessége volt a tervnek, hogy az ipari potenciálon túl, egyfajta opcióként, végső lépésként Berlin, benne elsődlegesen a civil lakosság is, célponttá válhatott volna, amennyiben a kapitulációt ez előzőek szerint nem érték volna el.

Az APWD-1-en kívül folyamatosan készültek a terv különböző modifikációi (APWD-2, APWD-4), azonban az APWD-42 volt az igazán jelentős, amelyet érdemes elemeznünk.

Az APWD-42 előzménye volt, hogy Rooseveltnél 1942. augusztus 24-én, a kedvezőtlen globális helyzet¹⁰ miatt elrendelte az amerikai katonai repülő erők alkalmazásának felülvizsgálatát és feladatul szabta egy olyan terv kidolgozását, ami biztosíthatja a hosszútávú „*légi fölényt*” a németek és szövetségesei felett. A terv azzal számolt, hogy a kockázata, annak hogy, a Szovjetunió kieshet a háborúból igen nagy. Ebből adódóan az inváziós erők jelentős német létszámbeli fölényrel találkozhatnak, ami akár el is lehetetleníthetné, de mindenképpen rendkívül költségessé tenné az európai inváziót. Cél volt, hogy fenntartsák a németek kétfrontos fenyegetettségét és 1944-re, az előző két évben végrehajtott stratégiai légi támadásokkal megbénítsák a tengelyhatalmak légierőit és a kiszolgáló infrastruktúráját, benne a repülőgépgyártó kapacitásokat is.

Az APWD-42 kapcsán egy sor elméleti és gyakorlati probléma is felmerült, többek között a haditengerészeti légierő és az Szárazföldi Hadsereg Légi Hadtest viszonya is, az erőforrások felhasználásának összehangolása, a prioritások meghatározása kapcsán.

– A *Rainbow-4* kiterjesztett a feladatot a teljes nyugati féltekére.

– A *Rainbow-5* már többfrontos (afrikai és európai hadszíntér) háború tervét tartalmazta.

⁹ Az APWD-1 mintegy 61.800 darab katonai repülőgép igényt támasztott az amerikai hadiipar felé, amelyet későbbi tervek szerint folyamatosan pontosítottak. A haditengerészeti légierőt is figyelembe véve, 1942-ben 139.000 repülőgép, benne több mint 5.000 nehéz bombázó igényt számvetettek 2,1 millió katona személyi állomány szükséglettel. A program indukálta, többek között a *B-29 Superfortress* és *B-36 Consolidated-Vultee* stratégiai bombázók tervezését és a háború későbbi szakaszában való bevetését. A tervben mintegy 154 stratégiai célpontot jelöltek meg négy területről: villamos hálózat, kőolaj és hajtóanyag iparág, szállítás és a hozzátartozó infrastruktúra, valamint a *Luftwaffe* szervezete és bázisai.

¹⁰ Ekkora Japán egyre nagyobb teret nyert a Csendes-óceáni térségben, Rommel Észak-Afrikában már Egyiptomot fenyegette és a szovjetek helyzete sem volt túl rózsás Sztálingrádnál és a Kaukázusi olajmezőket illetően, továbbá a német tengeralattjárók eddig már 589 hajót süllyesztettek el.

3. AZ EGYESÜLT ÁLLAMOK LÉGIEREJÉNEK LÉTREJÖTTE, AZ ALKALMAZÁS ELMÉLETI ALAPJAI

Az amerikai, és nem túlzás kijelenteni az egyetemes, légi hadviselési elméletekben fordulópontot jelentett, az 1947. szeptember 18-án önálló haderőnemként, létrehozott Légierő megjelenése. Az amerikai légierő¹¹ születése az akkoriban feltűnő ún. „*légierő-koncepció*”¹² („*concept of air power*”) világosan megfigyelhető gyakorlati megvalósulása volt. „*A légierő koncepció a klasszikus légi hadviselési kérdéseket a légi hadviselés végrehajtása érdekében létrehozott (vagy létrehozandó) erő- és eszközrendszer működtetésének fő kérdéseit, alapvető működési módjait, a haderő többi komponensével való viszonyrendszerében vizsgálja.*”¹³

A USAF létrejöttének jogi alapját az ún. „*Key West Egyezmény*” adta, amely hivatalosan „*A Fegyveres Erők és az Egyesített Vezérkar feladatai*”¹⁴ címet viselte. Az egyezmény legfontosabb része a repülő-erőforrások haderőnemek közötti felosztása és a potenciális légi hadviselési feladatok (küldetések, végrehajtható műveletek) allokálása volt.

Az egyezmény alapján:

- A haditengerészeti haderőnem megtarthatta a légi hadviselési arzenálját, azonban a potenciális légi műveleteit korlátozták, az általa folytatott tengeri műveletek légi támogatására.
- A szárazföldi haderőnem csak azokat az erőforrásokat tarthatta meg, amelyek a légi felderítő támogatást és a légi egészségügyi evakuálási feladatokat volt hivatott végrehajtani.
- A légierő haderőnemhez rendelték az összes, az előzőben nem szereplő, repülő-erőforrást és rögzítették, hogy minden stratégiai légi műveletért, a felszíni erők harcászati szintű támogatásáért és a légi logisztikai feladatokért is a létrehozandó légierő a felelős.

E három pontban összegzett erőforrás- és feladat megosztás óriási változást jelentett az előző évtizedek gyakorlatához képest és jelentős érdeksérelmeket is okozott, hiszen a szárazföldi haderőnem gyakorlatilag „*elvesztette*” az erőforrásait és primátusát egy jövőbeni háborúban betöltött szerepet illetően. Ekkortól datálható az ma is tartó folyamat, hogy az Egyesült Államok Légierője az a szervezet, amely alapvetően determinálja a légi hadviselési elméleteket és az azok leképezéseként is felfogható légi hadviselési, légierő doktrínákat.

¹¹ „*US Air Forces - USAF*”

¹² Alapvetően három légierő koncepciót valósítottak meg a történelem során:

- Az önálló légierő koncepciója (Douhet, Trenchard)
- Az együttműködő légierő, (Luftwaffe, USArmy Air Force, Vörös Hadsereg Légierője a II. vh-ban)
- A szovjet légierő koncepció a hidegháborútól kezdődően.

¹³ A szerzők definíciója.

¹⁴ „*Function on of the Armed Forces and the Joint Chiefs of Staff*”

BEFEJEZÉS, ÖSSZEGZÉS

Tanulmányunkban áttekintettük, a világ vezető katonai légi nagyhatalma, az Egyesült Államok légi hadviselési elméletrendszere fejlődésének és az azzal szoros kapcsolatban lévő szervezeti változásainak fejlődéstörténetét.

A második világháború befejezését, megnyerését követően az Egyesült Államok nem követte el mégegyszer a „Nagy Háború” utáni hibáját. Eldöntötték, hogy a hasonló, globális konfliktusok megelőzése érdekében, s természetesen saját világpolitikai szerepük, hatalmuk állandósítása céljából, ezúttal nem vonulnak vissza határaik mögé. A politikai, s katonapolitikai tanulságokat egyaránt levonva, a meghatározó erejű légierő (s természetesen a többi haderőnem ésszerű és fenntartható mennyiségű) megtartása mellett álltak ki. Ez a döntés egyébként szerves részét, folytatását képezte a politikai-katonai gondolkodásuk fejlődésének.

Jól megfigyelhető az íve e folyamatnak, amelyben a bevezetésben tárgyalt négy gondolkodásmód az idők folyamán, uralkodó paradigmaként determinálta a légi hadviselési elméleteket és az azt megvalósító szervezeteket. A hidegháború idejére eljutott *„a légierő, a háború végkimenetele szempontjából, legyen stratégiai jelentőségű, azonban a háború folyamán, annak megfelelő időszakaiban támogassa a másik két haderőnemet és tevékenysége (légi hadjáratok, műveletek) integrálható legyen a felszíni műveletekkel káros interferenciák nélkül, ideális esetben hatékonyságnövelő szinergiát feltételezve”* gondolkodásmódig.

Természetesen az alkalmazás elméletének fejlődése nem állt meg azóta, jól megfigyelhető doktrinális változásokat indukált a koreai-, a vietnámi- és Öböl-háborúk, valamint a globális politikai és gazdasági-társadalmi változások.

A mostani légierő már úgy jelenik meg, mint *„az Egyesült Államok haderőneme, ami felelős a légi-, űr- és kiberhadviselésért”* az államok haderőnemei közül. Látható, hogy a hadviselésnek az űrbe és a számítógépes hálózatok területére való kiterjesztése is determinálja a légierő alkalmazásának elméletét és gyakorlatát, amelynek további fejezeteit napjainkig a következő cikkeinkben szeretnénk bemutatni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] Hadtudományi Lexikon, Magyar Honvédség és Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995, főszerk.: Szabó József, ISBN 963 04 5226x;
- [2] Warden, John: Enemy as a system, In: Air Power Journal, 1995 Spring, (<http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apjindex.html>);
- [3] Analyzing Effects Based Operations (EBO) Workshop Summary (<http://www.mors.org/publications/phalanx/mar02/lead.htm>); Air Campaign Planning Handbook, Warfare Studies Institute, 2000;
- [4] Faber, Peter: Competing Theories of Airpower: A Language for Analysis, Aerospace Power Chronicles (<http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/au/faber.htm>)
- [5] www.fas.org és <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/awcgate.htm>;